

Baráti sorok

TERNYÁK ZOLTÁNHOZ

a színpadi Hoppá- rézimi Z. Z.-jéhez

Kedves Zoli!

Talán a túlon túl nagy csüggedés, zűrzavar és korabánat, kapkodás és pánik, amely „sirasztóan” nehezíti amúgy sem könnyű életünket és munkánkat; talán a színészet és a színház tragikus halála felett egy kissé sietve meghúzott vészharangok készítenek arra, hogy néhány sort írjak.

Néhány fogalomról, néhány szóról, amelyek az utóbbi években lát-szólag értelmüket és ami még szomorúbb, értéküket veszítették.

Az elmúlt néhány hónap, amelyet a *Hopparézimivel*, Zemlényi Zoli történetével töltöttünk, alaposan felkavart mindannyiunkat. Akárhogy is, hivatlanul belekontárkodtunk egy legszigorúbb magánügybe, még akkor is, ha „Z. Z.” megindító naplója kötet formában nyilvánosságot látott és óriási sikert aratott. De hát más olvasni valamit, s más életre kelteni, és nap mint nap élni egy ajándékba kapott felemelő, keserves sorsot. Egy 1990-ben, ma Budapesten itt közöttünk élő hétköznapi hős életét. És ez az első és legfontosabb szó, amit igyekeztünk ugyan kikerülni és

elkerülni, most azonban mégis beszélni akarok róla. Végre egy köztünk élő, meg nem alkuvó, lázadó hősről gondolkodunk, egy közlünk való emberkéről, aki nem fogadja el a sorsát, és akiről igazán elmondhatjuk, hogy emberfeletti erővel küzd az életéért, az érintés jogáért, a szerelem és a barátság csodálatos érzéséért, a szabadság boldogságáért.

Nem is mertem volna hozzányúlni ehhez a veszedelmes témához, ha nem figyeltem volna fel Rád a főiskolán. Erre az izgalmas fickóra, aki – holott egy párhuzamos évfolyam hallgatója, cselekedeteivel engem is kérdez, kérdéseivel velem is kötekedik, Shakespeare ügyben vitakozik, Csehovért lázad és mindig mindenkivel a színházért acsarkodik. Noha vitathatatlanul az osztály legtehetségesebbje, nem marad Pesten, nem megy felkapott vidéki színházakhoz, hanem váratlanul Moszkvába disszidál. Ez a lépés még a legdörzsöltebb, legrafináltabb öreg rókákat is zavarba hozta. Tovább akar tanulni? Vagy csak egyszerűen tanulni akar, több lenni, más lenni? Talán menekül a szerződésekkel együtt járó taposómalomtól, amely óhatatlanul társulati taggá emeli vagy morzsolja a színészt, aki pedig *egy* akar maradni egyéniség, egyedüli példány. Különböző! Mindegy! Ezzel a ragyogó kócos fiatalemberrel, ha kedve és bátorsága van hozzá, úgy éreztem, érdemes, még ha veszélyes is, szigorú magánügyekről gondolkodni. Így kezdődött!

Azután már együtt töprengtünk, gyötrődünk és reménykedtünk, aztán újra elcsüggedtünk és írtunk tavasszal és nyáron, Mészoly Gáborral és Müller Péterrel, először a Madách színházi levegőtlen kis szobámban, aztán Szentendrén a Müller-nyaralóban és azóta folyamatosan tipródnak a színpadon, a büfében, nézőtéren és az öltözőkben és újra és újra hiszünk. Mert erről szól ez a játék. Az érzéseinkről, a véleményünkről, a némaságunkról, a kapcsolatainkról, a lázadásainkról. Kinek-kinek kora, vérmérséklete és tehetsége szerint. És ami a legfontosabb: a *hite* szerint. Mert ez megint olyasvalami, amiről beszélni szeretnék. Olyasmi, ami nélkül nincs semmi. Örültem, hogy ez a szó olyan gyakran hangzott el

előzetes beszélgetéseinkben, a készülődés heteiben s a győztes és csata-vesztes próbák után. Mert vallom és hiszem, hogy ha hit van, akkor majdnem minden van. Lehet, hogy néha iszonyú munkával, de egy nyakatekert mondat értelmet kaphat, egy ügyetlen gesztus életre kelhet, s egy papírfű szerep-vázlatból hús-vér, csetlő-botló emberke születhet. Ha hiszünk benne. Talán ki is kellene írni mindannyionknak öltözötük-rünk sarkára, mint törvényt a Menedékhely bölcs Lukájának szavait (amelyek Pécsi Sanyi hangján végigkísérték eddigi utamat), amellyel Pepel kérdésére, hogy „van-e Isten?” – azt válaszolja:

„– Ha hiszel benne, van, ha nem hiszel benne, nincs. Amiben hiszel, az van. –”

S ezzel máris egy újabb fontos témához értünk. A színészi kreativitás kérdéséhez. Így persze kissé nagyképűen hangzik, mert arról van szó mindössze, hogy ki, mennyit vállal a történetből? Mennyit ad magából a történetbe? Saját életéből, emlékeiből, nyomorúságából, örömeiből,

csalódásaiból. Mennyire tekint magánügynek az ügyet. Félve beszéltem erről a témáról is a próbákon, noha tudtam, hogy ebben a történetben, a mi Hoppárézimi történetünkben ez nélkülözhetetlen. Félve beszéllek róla ma is, pedig most már biztos vagyok benne, hogy ez a jövőnk! Csak ez. A színház jövője. Hogy nagyszerű drámákkal magunkról beszéljünk: színészek, rendezők, írók, dramaturgok, ügyelők, sűgők, színházi titkárok, tervezők, kellékesek, díszítők, saját

élményeinkről, saját bajainkról, saját hibáinkról, a mi szerelmünkről és a mi gyűlöletünkről. Mert csak így juthatunk el azokhoz, akik még hallani, látni akarnak minket és akik hinni akarnak nekünk.

Zoli!

Nagy út áll előtted. Hosszú és nehéz. Mert nagy a feladat. „Z. Z.” méretű! Ebben a néha viharos, tajtékos, veszélyes, gyakran azonban unalmas, sőt, posványos állóvízünkben, úgy látszik, nagyon is kellene igazi lánggal égő jelzötűzek. Remélve, hogy lesz még alkalmunk viharosabb tengeren is hajózni, kívánom, hogy legyen hited, erőd, kitartásod ilyen veszélyesen, egyes szám első személyben játszani, beilleszkedni, de meg is maradni és főleg megőrizni Magadat. S legyen erőd estéről estére küzdeni a magad igazáért, pokolra menni a hitedért és bármilyen reménytelennek is tűnik néha, újra és újra feldobni a világot, hogy végre egy kicsit átfújja a szél.

Budapest, 1990. november

Husztai Péter

Mészöly Gábor Hoppárézimi című, Zemlényi Zoltán könyvéből írt darabját Huszti Péter rendezésében mutatta be a Madách Kamaraszínház. Szereplők: Ternyák Zoltán, Bence Ilona, Horesnyi László, Schnell Ádám, Györgyi Anna, Pásztor Erzs, Tóth Enikő, Tóth Tamás, Dengyel Iván, Lukács Tibor, Némethy Ferenc, Pádua Ildikó és Vertig Timea fh.

FOTÓ: SOLTÉSZ ÉVA